

УДК 808.5-(Тадж)
М 25
ББК 83.7

С. МАРОФИЕВА

КОРБАСТИ САНЪАТИ ТАЛМЕХ ДАР АШЪОРИ МИРЗОАБДУЛЛОҲИ ФАЙЁЗ

Мирзоабдуллоҳи Файёз яке аз шоиронест, ки рӯзгор ва осораш дар адабиётшиносии тоҷик ҳанӯз мавриди таҳқику баррасии илмӣ қарор нагирифтааст. Перомунӣ рӯзгор ва осори мавсуф як силсила мақолоти илмиву оммавӣ аз ҷониби Р.Ҳошим, А.Н. Болдирев, Х. Абдуллоев, Э. Шодиев, С. Аминзода ба таъъ расидаанд, ки то ҷое дар шинохти шахсият ва ашъори ин шоир заминаи мусоиде фароҳам месозанд. Аз мутолиаи девони ашъори шоир равшан мегардад, ки ӯ дар сурудани ашъор дасти қавӣ дошта, дар аксари анвои адабӣ шеър эҷод кардааст. Дар эҷодиёти Файёз ғазал ва маснавӣ ҷойгоҳи назаррас доранд.

Ҳадафи ин навишта қабл аз ҳама муайян намудани мавқеи санъати талмех дар ашъори шоир мебошад, ки барои шинохти бештари шеър ва симои фардӣ аҳамият дорад. Баррасии ашъори ин ё он шоир бо назардошти корбасти саноеи адабӣ, дар муайян намудани ҳунару истеъдоди суҳанвар нақши муҳимро доро мебошад. Аз ҳамин лиҳоз, мо корбасти санъати талмехро дар ашъори Файёзи Хучандӣ мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор додем.

Сабаби интиҳоб ва муайян намудани мавқеи санъати талмех дар ашъори шоир он аст, ки ӯ нисбат ба дигар саноеи адабӣ бештар аз санъати талмех истифода намудааст, зеро “санъати талмех дар адабиёти бадеӣ ишорат кардан ба воқеаҳои таърихӣ, асотирӣ, қиссаву афсонаҳо ва ба ягон шеъри маъруфи яке аз саромадони суҳан” (5, с. 130) мебошад.

Шоир тавассути ин санъат аз ҳодиса ва воқеоти таърихӣ ки як ҷузъи фарҳанг ва таърихи ин ё он миллатро дар бар мегирад, ёдовар мешавад. Ҳамчунин аз рӯзгори шахсиятҳои таърихиву афсонавӣ ва воқеӣ ёд мекунад. Ба назора ғирифтани санъати талмех дар ашъори Файёз барои равшании чанд нукта аҳамияти махсус дорад.

Якум, таваҷҷӯҳи шоирро нисбат ба ҳодисот ва ашхоси таърихӣ муайян менамояд. Яъне равшан мегардад, ки шоир бештар ба кадом ҳодисот ва шахсияти таърихӣ алоқамандӣ зоҳир кардааст.

Дувум, андешаву афкор ва ҷаҳонбиниву дониши шоирро таҷассум менамояд. Зеро мисол овардани шоир аз корномаи шахсиятҳои таърихӣ ва воқеоти афсонавӣ донишу маърифати ӯро нишон медиҳад.

Сеюм, таъсирпазирии шоирро аз воқеоти замон ва ашхоси таърихӣ ба мушоҳида меорад. Маълум менамояд, ки шоир дар тасдиқи андешаи худ зери таъсири кадом ҳодиса ва ё корномаи шахсияти таърихӣ ва афсонавӣ мондааст.

Чаҳорум, сабку услуб ва ҳунару истеъдоди суҳанварии шоирро ифода менамояд. Салиқаи талмехсозии шоир равшан мегардад, ки ин ҳунари ӯ дар таъйин намудани истеъдоди шоирии ӯ муҳим мебошад.

Панҷум, пайгирии ин мавзӯ барои огоҳӣ пайдо намудан аз муҳимтарин ва гоҳо ҷолибтарин воқеот ва ҳаводиси замони мозӣ ва муосир заминаи мусоид фароҳам месозад.

Аксаран саноеи адабиро дар ашъори ин ё он шоир вобаста ба хусусиятҳои мавриди баррасӣ қарор медиҳанд. Аз ин рӯ, санъати талмехро низ мо бо назардошти тақозо ва веҷагӣҳо дар ашъори шоир мавриди назар қарор додем.

Чунонки зикр гардид табиати санъати талмех ба ёдоварии ҳодисот ва воқеоти таърихӣ, асотирӣ ва афсонаву ривоят, ҳамчунин корномаи ашхоси таърихиву асотирӣ мебошад. Дар ашъори Файёзи Хучандӣ ҳамин гуна тарзи ифодаи матлаб хеле равшан ба назар мерасад. Мо бо истифода аз абёти шоир аз талмехҳое ишора менамоем, ки дар бораи ашхоси таърихӣ гуфта шудаанд.

Чунончӣ:

*Ваъдаи Маҳмуд бо Фирдавсӣ бо ҳар байти ӯ,
Аз барои «Шоҳнома» буд як мисқол зар. (3, с.28)*

Дар таърих маълум аст, ки ҳадиси Маҳмуд ва Фирдавсӣ аз ҷолибтарин ва ҳузнангезтарин қиссаҳои таърихи адабиёти форсӣ махсуб мешавад, аксари шуаро аз ин қисса бо сад дилсӯзӣ бо ҳазор рангу равиш ёд кардаанд. Меҳнати Фирдавсии шоир ва қадроношиносии Султон Маҳмуд бо вучуди воқеӣ будан ва асоси таърихӣ доштани ӯ ҳамчун яке аз ҷолибтарин ривоёт дар адабиёт бо тарзҳои мухталиф ёдоварӣ шудааст. Мирзоабдуллоҳи Файёз бо истифода аз ин рисолати таърихӣ ҳар як ашхоси таърихро таъкид менамояд. Шоир гуфтанист, ки ваъдаи Маҳмуд ба ҷуз як мисқол зар дигар чизе набуд. Аммо ҳамин як мисқол зар сабаб гардида, ки номи Маҳмуд то ҷовидон бо номи бад боқӣ монад. Яъне, ба андешаи шоир дар назди аҳли ҷоҳу ҷалол маҳаки асосӣ дар шинохти рисолати инсонӣ ҳамеша зар будаву дар чашми ҳуққом аксари вақт зар ва молу мулк муайянқунандаи мақоми инсонӣ мебошад. Дар байти дигари ҳамин шеър идомаи воқеаи мазкурро ба ёд оварда, таъкид медорад, ки ҳарчанд Маҳмуди Ғазнавӣ ба ваъдаи худ вафо накарда бошад ҳам, Фирдавсӣ ҳафтод байти гуҳар эҷод кард, ки асрҳои аср номи Маҳмудро ба бадӣ андар хотираи таърих сабт намуд. Чунончӣ:

*Қард султони замон бо ваъдаи худ чун хилоф,
Гуфт андар ҳаҷви ӯ ҳафтод байти чун гуҳар (3,с.28).*

Дар байтҳои баъдии ин шеър шоир аз қадрдонии Маҳмуди Ғазнавӣ ёдовар мешавад, аммо чунин қадрдонии баъд аз қадроношиносӣ атоест, ки ба лиқои ӯ ҳавола мешавад.

Дигар воқеае, ки шоир ёдовар мегардад, достони «пур аз оби чашм»-и шоир дар «Шоҳнома» буда, он бо зикри ҳикмати маъмуле анҷом мепазирад: меваи ситам ҳамеша ситам хоҳад буд.

*Ситам мақун, ки ситам бинӣ аз низои замон,
Шунав ҳикояти Сӯҳробу қори Рустами гурд. (3,с. 24).*

Ба андешаи шоир Рустаму Сӯҳроб бо вучуди он, ки шахсиятҳои бузурги афсонавӣ ва ҷавонмарду далер буданд, алайҳи ҳамдигар мечангиданд, Сӯҳроб низ ҳамчун ҷавони паҳлавон дар дил ният дошт, ки шоҳони золиро аз байн бибарад. Дар шеъри Файёз вожаи «точвар» ба маънии «шоҳи золим» омадааст. Сӯҳроб ҳамеша мегуфт:

*Чу Рустам падар бошаду ман писар,
Ба гетӣ намонад яке точвар.*

Шоир бо истифода аз санъати талмех ба хулосаи мантиқӣ меояд, ки касе, ки хатто камтарин ситам ба мардум мекунад ва ё фикри бадеро дар сар дорад хатман ҷазояшро мебинад. Дар тасаввури шоир Рустам ва Сӯҳроб танҳо ҳамчун ҷаҳонпаҳлавонону адолатхоҳон ҷилва намекунанд, балки инсонҳои маъмулӣ ҳастанд, ки бо вучуди ҷаҳонпаҳлавониву адолатхоҳӣ чун тег бар зидди инсон бардоштанд, муртакиби гуноҳ шудаанд ва меваи аъмоли худро дар зиндагӣ чашидаанд. Талмехи дигар низ аз «Шоҳнома» аст:

*Кор бо номард гар афтад зи мурдан бадтар аст,
Ин суханро гуфт Рустам вақти мурдан бо Шағод (3, с. 24)*

Достони «Рустам ва Шағод» яке аз марғубтарин дostonҳои «Шоҳнома» маҳсуб мешавад. Дар ин дoston бо ҳила куштани Рустам аз дасти бародарандараш Шағод тасвир гардидааст. Шағод яке аз писарони Золи Зар бо ҳамдастии шоҳи Кобул нақшаи нест намудани Рустамро матраҳ месозанд. Шоҳи Кобул ба маслиҳати Шағод дар назди аёну ашроф аз Золу Рустам бад мегӯяд ва Шағодро шоиста ба хонадони Золи Зару Соми Наримон намедонад. Аз ин нақшаи қаблан таҳия гашта Шағод рӯ ба Сиистон меорад ва назди падар воқеаро нақл мекунад. Зол Рустамро меҳонад ва арзи ҳодиса менамояд. Рустам барои шаъну шарафи авлодӣ азми сафар ба Кобул мекунад, аммо тибқи нақша шоҳи Кобул чун нишони эҳтиром ба истиқболи Рустам пиёда мебарояд. Рустам беҳабар аз найранги ниҳонии шоҳи Кобул ва бародари худ гуноҳи шоҳро мебахшад. Шағод ба Рустам аз мавзее ёд мекунад, ки иқлимаш хеле хушобу ҳаво буда, барои шикор мусоид аст ва дар онҷо гурӯҳ-гурӯҳ гӯрон мечаранд. Рустам ба гуфтаҳои бародар бовар мекунад ва майли шикор дар он мавзее менамояд. Шағод, ки қаблан барои нобуд сохтани Рустам кандани чоҳхоеро фармуда буд, ўро раҳнамоӣ мекунад. Хулоса, Рустам ба чоҳ меафтад ва найзаҳое, ки дар чоҳ зада буданд. Ҷаҳонпаҳлавонро наздик ба марғ месозанд. Аммо Рустам бо сад душворӣ аз чоҳ берун мешавад ва Шағодро мебинад, ки аз кори худ меболад. Дар лаҳзаҳои охири ҳаёт Рустам рӯ ба Шағод меорад ва хоҳиш менамояд, ки ба ӯ як камон ва як тир диҳад то дарандае ба ӯ ҳучум накунад. Ин хоҳиши Рустамро Шағод иҷро менамояд. Рустам камон ва тирро мегирад ва онро омода ба нишонгирӣ мекунад. Ин рафтори ўро дида Шағод аз тарс ба паси дарахте пинҳон мешавад. Рустам бо тамоми қувваи боқимондааш ҳамон дарахтро нишон мегирад, ки дар пасаш Шағод буд ва Шағоду дарахтро ба ҳам мепайвандад (9, с.428-455).

Ин талмехро Файёз хеле ҳунармандона истифода намудааст. Аз забони Рустам овардани ин сухан, ки: «Афтодани кор ба дасти номард бадтар аз марғ аст» аз як ҷиҳат талмех бошад, аз тарафи дигар шоир бо овардани чунин қиссаи

ибратбахш хулосаи худро дар бораи мураккаботи ҳаёт ва муносибатҳои тарафайни одамон баён доштааст.

Талмеҳи дигар низ аз «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ «Достони разми Рустам бо Исфандиёр»-ро ба ёд меорад.

Чунончӣ:

Пилтан гуфто ба Рӯинтан, ки сулҳ аз ҷанг беҳ,

Ту чӣ донӣ з-ин ду тан, охир кадом афтад ба хок (3, с. 56).

Рӯинтан лақаби Исфандиёр буда, Рустамро Пилтан низ гуфтаанд. Дар достони мазкур омада, ки чун Исфандиёр бо фармони ғаразноки падари худ Гуштосп майли разм бо Рустам мекунад, Рустам аз ӯ хеле хоҳиш менамояд, ки аз ин ният баргардад ва сулҳро бигирад. Саранҷом Исфандиёр аз дасти Рустам кушта мешавад. Шоир бо истифодаи қиссаи мазкур таъкид медорад, ки пешгирии ҷанг ҳамеша бар суди ҷанговарон ва умуман мардум мебошад. Зеро наметавон донист, ки баъди ҷанг риштаи умри кадоме аз ҷанговарон канда мешавад. Бояд зикр кард, ки дар ашъори Файёз бештар аз қиссаҳои «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ ёд шудаанд, ки иродати шоирро нисбат ба пири Тӯсӣ намудор месозанд. Илова бар ин, маснавие эҷод карда, ки дар вазну сабки «Шоҳнома» мебошад. Дар маснавии мазкур шоир ду маротиба Фирдавсиро дар ҳоб мебиннад. Дар шаби аввал Фирдавсӣ шоирро насихат мекунад ва дар шаби дувум шоир аз Фирдавсӣ маънии байти «Кафи шоҳи Маҳмуди олитабор, Нӯҳ андар нӯҳ омад, се андар ҷаҳор»-ро мепурсад. Баъди маънии байти мазкурро баён кардани Фирдавсӣ шоир изҳори хушнудӣ менамояд. Иртиботи маънавии Файёз бо Пири Тӯс заминаи хубе барои офаридани талмеҳҳои ҷолиб гардидаанд.

Мирзоабдуллоҳи Файёз бо истифода аз санъати талмеҳ аз ҳаёти пайғамбарон ва шахсиятҳои машҳур, ҳамчунин шуарои бузург низ ёдовар мешавад.

Маро чу Мусии Имрон набуд ҳамрозе,

Расон ба тӯли висолат, ки ба ту гӯям роз.

Рабуд қӯи балогат ба асри худ Файёз,

«Чу дар замони Атобак ки Саъдии Шероз» (3, с. 38).

Мусии Имрон ҳамон ҳазрати Мӯсо аст, ки яке аз паёмбарон мебошад. Аз таърих маълум аст, ки паёмбарон бо як хислати наҷиб назди Худо арҷмандӣ доштанд. Ҳазрати Мӯсо бо роздорӣ машҳур будааст.

Дар байти дигар, ки байти ифтихории шоир мебошад, аз Саъдӣ ва замони Атобак ёд мешавад, ки воқеан дар айёми салтанати Атобак Саъдӣ ягонаи даврон будааст. Дар байти дигар аз зани афсонавӣ Билқис ёд мекунад.

Чунончӣ:

Гуфт: дорам муждае аз Билқиси мулки вафо,

Бо ту овардам аз он сарви сиҳирафтор хат (3, с. 40).

Билқис исми маликаи шаҳри Сабо аст, ки Сулаймон хабари қудрати ӯро шуниду оҳанги шаҳри ӯ кард. Билқис чун донист, ки ӯ пайғамбар аст, ба даргоҳаш равона шуд. Сулаймон аз Худо хост, ки тахти Билқис пеш аз расидани худӣ ӯ ба даргоҳ ҳозир шавад. Тахти Билқис дар маҷлиси Сулаймон мухайё шуд, Билқис ба Сулаймон имон овард ва ба никоҳаш даромад (6, с. 16).

Қасри Билқис дар адабиёти форсӣ ҳамчун қасри меҳру муҳаббат ва зебӣ шӯҳрат ёфтааст. Ёдовар шудани шоир аз Билқис ва муждаи ӯ гирифтани аз ҳамон қиссаи «Сулаймон ва Билқис» аст.

Шоир дар байти дигар ба ёдоварии Ҳазрати Юсуф мепардозад:

Бошад касод равнақи бозори Мисри ҳусн,

То ҳусни ту Юсуфи ту бошад дар обу тоб (3, с.54).

Дар таърих ва адабиёти форсӣ масбӯт аст, ки аз зоти инсон касе чун ҳазрати Юсуф зебо набудаву нест. Ҳусни юсуфӣ дар адабиёт аз беҳтарин ва мондагортарин ташбеҳоти шуаро аст. Шоир низ бо ин назардошт дар қолаби санъати талмех ҳамин таъбирро мавриди истифода қарор додааст.

Аз мутолиаи ашъори Файёз равшан мегардад, ки мавсуф аз муҳимтарин ва ҷолибтарин рӯйдодҳои рӯзгори шуаро боҳабар будаву аз онҳо ҳунармандона истифода кардааст. Ин аст, ки санъати талмех дар ашъори ӯ бештар намоён гардидааст. Дар байти зерин ёде аз рӯзгори Абулмаъонӣ Бедили Дехлавӣ мекунад, ки дар тазкираҳо рақам гардидааст:

Бедил аз девони худ байте ба Шокирхон навишт,

Дод Шокирхон ба он як байти ӯ як бадра зар (3, с.28)

Маълум аст, ки барои беҳбудии зисту зиндагонии Бедил нақши ҳукуматдори замон Шокирхон назаррас мебошад. Шоир бо тақия ба ҳамин муносибати Шокирхон ба шоири беназири форсизабон Бедили Дехлавӣ таъкид мекунад, ки барои фаъолияти мунтазами як шоири беназир бояд муносибати аҳли дарбор хуб ва самимӣ бошад. Азбаски шоир дар аҳди худ чунин муносибати муносибро намебинад бо ҳасрат аз муносибати Шокирхон ба Бедили Дехлавӣ ёд мекунад. Талмехсозии шоир ва тарзи баёни ӯ боиси истиқбол аст. Зеро ӯ агар аз баъзе воқеоти ба назари хонанда ноаёнро ёд оварданӣ шавад, ҳатман дар ҳошияи ғазал ё дигар навъи шеър эзоҳ медиҳад, ки талмехи ӯ ба таври мушаххас аз қадом қисса ва рӯйдоди таърихӣ мебошад. Аз он ҷумла, бо зикри байти мазкур, ки талмех аст, дар ҳошия эзоҳ медиҳад, ки Шокирхон барои қадом байти Бедил зарро дареғ надоштааст. Ин гуна муносибат аз ҷониби шоир барои дарки саҳеҳи матлаб хеле мувофиқ мебошад, ки хеле пазируфтанист. Сабаби қорбасти чунин талмех дар ин аст, ки дар аҳди зиндагии шоир муносибати ҳуққом ба шуаро он қадар хуб набудаст. Бояд ёдовар шуд, ки дар асрҳои XVII ва XIX ба сабаби низоъҳои пайвастаи хонҳои шӯҳратталаб ваъзи иҷтимоӣ ва иқтисодии Мовароуннаҳр рӯ ба таназзул ниҳод ва ҳуққом на ин ки дар фикри адибу адабиёт буданд, балки манфиати сиёсии худро дар мадди нахуст мегузоштанд. Албатта, ин андеша ба баъзе аз шохҳо мутааллиқ нест (чун Амир Умархон зеро мавсуф ба аҳли илму адаб тавачҷӯи беандоза зоҳир менамуд, ё Амир Абдулаҳад-амири Бухоро, ки ӯ низ ба шуаро муносибати хуб доштааст).

Ба андешаи мо сабаби аз ҳамин ҳикоят талмех сохтани шоир он аст, ки дубора ба аҳли дарбор ёдрас карданист, ки шӯҳрати ҳукумати ин ё он ҳоким танҳо ба василаи аҳли илму адаб боқӣ мемонаду бас. Ҳамчунин Файёз дар мисоли дигар аз шоир ва тазкиранигор Фазли Намангонӣ ёд мекунад, ки мавсуф яке аз шоирони машҳури дарбори амир Умархон (1810-1822) дар ҳавзаи адабии Хӯқанд буд.

Чунончӣ:

*Дурри носуфтае, ки Фазлӣ суфт,
Чор байте ба шаъни Хотиф гуфт (3, с.18).*

Фазли Намангонӣ тазкирае дорад бо номи «Маҷмуат-уш-шуаро». Дар ин тазкира мухтасари аҳвол ва тароҷими аҳволи зиёда аз ҳаштод шоир оварда шудааст, ки дар ин миён Хотиф низ ҳаст. Дар мавриди мақом ва манзалати Хотиф дар шеърӯ шоирӣ Фазлӣ абёти бисёр гуфтааст (7).

Аммо маълум нест, ки чаро Файёз таъкид доштааст, ки «чор байте ба шаъни Хотиф гуфт». Шояд Файёз яке аз хурдмаснавиҳои ҷаҳорбайтаро ки Фазлӣ дар бораи Хотиф гуфтааст, дар назар дошта бошад.

Чунончӣ:

*Ғазали ӯ ба «Маҷмаат-уш-шуарост»,
На варо ҷои баҳс чун марвост.
Пояи ғазлу васфи девонаш,
Бишнава аз Фазли Намангонаш (3, с.67).*

Яъне таъкид менамояд, ки ашъори Хотифро метавон аз тазкираи «Маҷмуат-уш-шуаро» низ метавон пайдо ва мутолиа кард. Муҳим он аст, талмехоти Файёз на танҳо аз рӯзгор ва ҳаводиси қадимаву афсонавӣ ишорат мекунанд, балки дар инъикоси муҳимтарин воқеоти замони зиндагӣ ва андак қабли шоир аҳамияти махсус доранд. Дар хотима метавон изҳор дошт, ки дар ашъори Файёз бо истифода аз санъати талмех муҳимтарин ва ҷолибтарин воқеот ва ҳаводиси рӯзгори қадиму муосир инъикос шудаанд, ки шоистаи мутолиа ва омӯзиш аст.

Бояд тавзеҳ дод, дар ашъори Файёз талмехоте аз дostonҳои «Лайливу Маҷнун», «Хусраву Ширин» ва рӯзгору ашхоси таърихӣ ва асотири - чун Афлотун, Искандар, Ҳотами Той, Гев, Низомӣ, Нӯҳ, Фаридун, Ҷамшед, Заҳҳок, Марям, Сукрот, Кайковус, Саъдӣ, Ибни Сино ва ғайра сохта шудаанд, ки ҳунару истеъдоди суҳанварии шоирро таҷассум менамоянд.

Ҳамин тавр, ба мушоҳида гирифтани санъати талмех дар ашъори Файёзи Хучандӣ моро ба чунин ҳулосаҳо меорад:

- аз талмехоти ашъори Файёз равшан гардид, ки мавсуф барои тасдиқи матолиби ғалсафӣ ва ишқиву ахлоқӣ бештар ба воқеоти таърихӣ ва рӯзгору ашхоси афсонавию таърихӣ рӯҷӯ намудаанд. Баҳусус қаҳрамонҳои дostonи безаволи «Шоҳнома»-и Ҳаким Фирдавсӣ тавачҷӯҳои шоирро ба худ бештар ҷалб намудааст.

- аз рӯзгор ва ашхоси воқеӣ амсоли Фирдавсӣ, Низомӣ, Ҳоҷа Ҳофиз, Бедил, подшоҳон Маҳмуди Ғазнавӣ, Амир Темур, Амир Умархон, Шокирхон, Атобак ва ғайра низ талмехот сохтааст.

- мутолиаи ашъори Файёз тасбит менамояд, ки шоир дар баррасии муҳимтарин масоили ахлоқиву ғалсафӣ бештар санъати талмехро пазируфта, андешаҳои тарбиявии ҳудро маҳз тавассути қонунияти ин санъат ифода кардааст.

Пайнавишт:

1. Абдуллоев, Х. Мирзо Абдуллои Файёз (отам ҳақида қайдлар)/Х. Абдуллоев// Ўзбек тили ва адабиёти. –Тошкент, 1971. –№1. –С.78-82.
2. Айни, Садриддин. Намунаи адабиёти тоҷик. Аз хати форсӣ таҳия ва тасҳеҳи Мубашири Акбарзод /С. Айни. –Душанбе: Адиб, 2010. – 438 с.

3. Файёз, М. Ашъори шоири ҳунарманд Мирзоабдуллои Файёз: мураббон Саид Марофиев ва Сабоҳат Марофиева. – Хучанд: Хуросон, 2008. – С. 204.
4. Болдырев, А.Н. Маснави таджикского поэта Файёза/А.Н. Болдырев./ Труды Таджикистанской базы АН СССР: чилди 1X, 1938. -С. 54.
5. Зеҳнӣ, Турақул. Санъати суҳан/Т. Зеҳнӣ. – Душанбе: Маориф, 1992. -301с.
6. Намангонӣ, Фазлӣ. Маҷмӯат-и-шуаро / Ф. Намангонӣ. - Тошканд, 1900.-504с.
7. Файёзи Хучандӣ (мунтахаби ашъор) /Бо кӯшиши Хайрулло Абдуллоев ва Сафохон Аминзода. – Душанбе: Ирфон, 1984.
8. Фирдавсӣ, Абулқосим. Шоҳнома: дар 9 ҷилд/ А. Фирдавсӣ. -Душанбе: Адиб, 1989. – Ҷилди 6.
9. Шодиев Э. Традиция двуязычия в творчестве ходженских поэтов XIX в.: автореф. дис... д-ра.филол.наук: 10.01.03 / Шодиев Эргашали. – Ташкент, 1973. - 94 с.- Ташкент, 1973.- 94 с.

Reference Literature

1. Adullov Kh. Mirzo Abdullo Fayoz (Notes about my father // Uzbek language and literature. – Taskent, 1971. - №1.- pp.78-82
2. Ayni, Sadridin. Pattern of Tajik Literature.-Transliteration from Arabic to Cyrillic under the editorship of Mubashiri Anvarzod // - Dushanbe: Written, 2010.-438pp.
3. Fayoz M. The Poems by Mirzoabdullo Fayoz. Compilers: Sayid Marofiyev and Sabohat Marofiyeva. Khudjand: Khuroson, 2008.- p.204
4. Boldyzev A.N. **Masnavi** by the Tajik poet Fayoz // The work of Tajikistan base under USSR Academy of Sciences: volume IX, 1938.-p.54
5. Zekhni, Jurakul. Encyclopaedia of Belles-Letters Devices// Dushanbe: Enlightenment, 1992.- 300 pp.
6. Namangoni Fazli. Anthology of Poets. Tashkent, 1900, 504 pp.
7. Fayoz Khudjandi (selected poems) // under the editorship of Khayrullo Abdulloev and Safohon Aminzoda. – Dushanbe: Irfon, 1984
8. Firdaws, Abdulkosim. Shakh-name: in 9 volumes // - Dushanbe: Writer, 1989.- Volume 6. Writer, 1982. – 63 pp.
9. Shodiyev E. Traditions of Bilingualism in the Creation of Khujand Poets of the XIX-th Century: synopsis of the dissertation aspiring for Dr.'s degree: 10.01.03. –Tashkent, 1973. -94pp.

Использование художественного приёма «талмех» в творчестве Мирзоабдуллоха Файёза

Ключевые слова: художественная литература, Файёз, талмех, художественный приём, поэтический талант, исторические события

В статье рассматривается место художественного приёма «талмех» в творчестве известного таджикского поэта и просветителя Мирзоабдуллоха Файёза. «Талмех» используется для связи тех или иных событий с какими-либо историческими фактами, мифами, притчами и сказаниями. Талмех в творчестве Мирзоабдуллоха Файёза раскрывает его мировоззрение, отражает чувства и эмоции, вызванные волнующими поэта событиями и идеями. Автор статьи определяет место и значение данного художественного приёма в поэтических произведениях Файёза, насыщающего их яркими, интересными примерами и выводами.

The Usage of “Talmekh” Belles-Lettres Device in the Creation of Mirzoabdullokh Fayoz

Key words: *belles lettres, Mirzoabdullokh Fayoz, talmekh, belles-lettres device, poetical talent, historic events*

The article dwells on the place of **talmekh** belles-lettres device in the creation of Tajik poet and enlightener Mirzoabdullokh Fayoz. **Talmekh** is used for a connection of these or those events with certain historic facts, myths, parables and tales. In the creation of Mirzoabdullokh Fayoz **talmekh** reveals his outlook, reflects feelings and emotions caused by some events or ideas which excited the poet. The author of the article determines the place and importance of this belles-lettres device in the poetical works of Fayoz which permeates them with bright and interesting examples and inferences.

Роҷаъ ба муаллиф:

Марофиева Сабоҳат, унвонҷӯи кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хуҷанд), **e-mail:** marofieva@mail.ru

Сведения об авторе:

Марофиева Сабоҳат, соискатель кафедры таджикского языка Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики (Республика Таджикистан, г. Худжанд), **e-mail:** marofieva@mail.ru

Information about the author:

Marofiyeva Sabokhat, Aspiring Degree Candidate of the department of the Tajik Language under the Tajik State University of Law, Business and Politics (Tajikistan Republic, Khudjand), **e-mail:** marofieva@mail.ru